

КОМЕНТАР У РЕДАКТОРСЬКОМУ ОПРАЦЮВАННІ (НА МАТЕРІАЛАХ ДВОВОМНОГО ЖУРНАЛУ "THE UKRAINIAN")

У статті висвітлено технологію створення сучасного коментаря, узагальнено теоретичне знання щодо ознак його як аналітичного жанру, а також проаналізовано специфіку вільного коментаря як основної форми вираження інформації у двомовному журналі "The UKRAINIAN".

Ключові слова: коментар, види й ознаки коментаря, коментування, аналітичний жанр, автор, редактор, журнал "The UKRAINIAN".

I. Вступ

У сучасному суспільстві інформація є найпотужнішим засобом формування дійсності, реальності, соціального поля політики в усіх громадсько-політичних процесах. За таких обставин питання об'єктивності інформування населення постає надто гостро. Більше того, люди за браком власних знань, потребують тлумачення подій і явищ, щоб бути мобільними й залишатися в курсі подій. Отже, виникає потреба в коментуванні, яке використовується, якщо необхідно розглянути певний актуальний документ, факт чи ситуацію. Саме тому такий жанр журналістики, як коментар набуває неабиякої популярності, містить вичерпну повноту роз'яснення суті того, що сталося, підведення підсумків.

До розгляду коментаря як полісемантичного жанру зверталися: В. Ворошилов, В. Карпенко, М. Кім, О. Кузнєцова які дослідили коментар не тільки як складову інформаційних та аналітичних жанрів, а й як самостійний жанр журналістики. На цьому сходяться думки таких теоретиків і практиків журналістики, як О. Тертичний, М. Шостак. Однак не всі науковці дотримуються судження стосовно тенденційності розвитку коментаря від методу до жанру. Зокрема, А. Марков зазначає, що коментар не є самостійним авторським твором, а тільки складовим фрагментом іншого матеріалу [5].

II. Постановка завдання

Науковці виділяють декілька видів коментаря, таких як: розширений коментар, коментар фахівця, полярний коментар, синхронний коментар та детальний. Ми є розглянемо вільний коментар як основну форму вираження у двомовному журналі "The UKRAINIAN", оскільки тут коментарі у класичному вираженні вміщені в кожному публікацію. Зазначимо, що журнал досить інформативний і цікавий, не належить до жодної політичної сили й має за мету правдиве висвітлення подій, причому основна увага приділяється позитивним аспектам. Основною читацькою аудиторією цього інформаційно-аналітичного продукту є українці та закордонна громада, що живе інтересами України, а тому авторські коментарі апелюють до них і є стратегічними в плані прогнозу на кілька років. Важливо підкреслити, що цей прогноз – лише один із можливих варіантів дій.

Мета статті – дослідити й узагальнити особливості коментаря як аналітичного жанру журналістики та специфіку редакторського опрацювання такого виду і форми інформації.

III. Результати

Найважливіша властивість коментування – сумлінний виклад події чи документа. Тут наявні прогнози, варіанти розвитку події, рекомендації фахівців і самого автора. Відтак, тексти коментарів експертів утворюються з ширших матеріалів, де власне коментар експерта рідко є головним. Тому основне завдання редактора – перетворити текст таким чином, щоб залишилося інформаційне ядро і вступ, який пояснює, з якого приводу зроблено якесь повідомлення, що є предметом обговорення. У журналістській практиці, однак, бувають і такі випадки, коли сам предмет аналізу не потребує опису, оскільки він є загальновідомим [6]. Тоді виклад може бути максимально зредукований і зведений лише до вказівки, з приводу чого висловлює свій коментар журналіст.

Атрибутивною ознакою цього типу аналізу є залежність від предмета, тісна пов'язаність з ним. Журналіст мусить вивчати свою тему і ставати в ній глибоким знавцем. Його погляди, судження й коментарі прирівнюються за вартістю до думок спеціаліста. Медійник опрацьовує велику кількість Фактичного матеріалу, роз'яснює і коментує його, і нове знання, що виникає при цьому, часто сприймається як сам факт. Це і є специфікою аналітичних жанрів.

Проте коментар – це не особиста думка автора, це радше спроба пояснити, чому саме та чи інша подія відбулася, інакше коментатор, аналізуючи події, ризикує своїми

коментарями затулити від аудиторії реальність, дійсність [1].

Як бачимо, у журналістикознавстві термін «коментар» має двозначне трактування – як метод журналістики та аналітичний жанр. Як метод коментар застосовується в усіх формах публікації: у замітці – у вигляді цитованих висловів чужої думки або різних приміток, у кореспонденції, статті, нарисі, огляді, рецензії – у формах авторської інтерпретації предмета відображення, у вигляді завершальної думки, висновку [7].

Сучасні словники подають три значення цього слова: тлумачення певного тексту, книги, додатки в кінці книги, примітки по тексту і нарешті міркування, пояснення з приводу якихось подій, публікації, заяви. Журналістський або публіцистичний коментар виконує третю із перелічених функцій.

Визначальними ознаками спрямування коментаря є поділ його на можливі види – пропагандистський, критичний, сатиричний, полемічний, а також підбір для вираження емотивності різних мовних засобів, таких як вигук, порівняння, інверсія, звернення та інші. Автор іде від факту до узагальнення або до прогнозу. У ЗМІ це репрезентовано авторським висловлюванням, у якому тлумачаться, роз'яснюються, елементарно аналізуються факти політичного, економічного, культурного, наукового життя з метою донесення до аудиторії суті, значення події, явища, їх місця серед інших фактів і процесів.

Цінність коментаря полягає у свіжості думки, оригінальності суджень і висновків, точності й образності слова. А найбільша вада значної частини коментарів – нудне розмовування загальновідомих істин і тенденційне, зацікавлене, однобічне тлумачення подій.

У коментарі міститься реакція на нове явище, активно окреслюються проблеми, розкриваються взаємозв'язки виявленого предмета.

За словами О. Тертичного, коментар (за винятком коротких форм) являє собою структуру доказового міркування з приводу якогось одного основного питання і містить ряд типових структурних елементів:

- повідомлення про коментовану подію та формулювання завдання коментаря;
- формулювання питань, що виникли у зв'язку з цією подією;
- коментований виклад фактів, думок і деталей;
- формулювання тез, що відображають ставлення автора до події [8].

Ми оцінили, як здійснюється відбір фактів для коментарів журналу "The UKRAINIAN", їхнє зіставлення, пояснення, інтерпретація, синтезування, на якій основі будуються міркування і з чого виводяться висновки.

Загалом журнал подає актуальні й важливі теми: події, що відбуваються в різних суспільних галузях України й пояснюються для українців за кордоном. Цей коментар є інформаційно-аналітичним тому, що при досить широкому охопленні подій тут, наслідуючи свою головну мету, автор висвітлює, передусім, причинно-наслідкові зв'язки між подіями, говорить про можливі наслідки того, що відбувається. З огляду на це, основу вільного коментаря як жанру становить відкрита авторська оцінка, підкреслена суб'єктивність стилю, яка, з одного боку, ніби знижує претензії на справедливість оцінок, а з іншого – пропонує аудиторії (погоджуючись або не погоджуючись з позицією публіциста) самій зробити певні висновки, але інформація не є заангажованою і дає право розмислювати про написане.

З позиції редакторського аналізу, матеріали журналу, особливо україномовні, вдало й стилістично правильно структуровані, оскільки дотримано певних вимог, які ми подаємо нижче.

1. Інформаційна складова. Усі коментарі актуальні, містять точність представленої фактичної інформації (чітко зазначено дату події, автори уникають фраз на зразок «цього року», «минулого року» тощо, що дає змогу читачеві зрозуміти, про який рік іде мова (наприклад, як у статті «Порнопастка для Лоліт»: «2004 року Інтернет-консультант британської благодійної організації NCH Action for Children Джон Карр оприлюднив результати свого дослідження, які вказують на те, що Україна і Росія стають основними виробниками дитячої порнографії»).

Політична коректність зіставлень виявляється у статті «Україна хоче заспокоїти Росію», хоч розуміється «Москву або уряд Росії». Зазначимо також, що коментарі не містять інформаційних шумів, надлишкової інформації, теми насичені важливими фактами.

2. Логіка викладу витримана, оскільки це аналітичний жанр, коментарі аргументовані й не містять суперечливих тверджень.

3. Стилістична складова. Заголовки як показники стилю не повторюють те, що на сьогодні й так більшості відомо, автори беруть із тексту найціннішу тезу, яка при цьому стосується теми повідомлення, інакше за заголовком читач може зробити неправильний висновок про зміст повідомлення. Однак зазначимо, що стиль заголовків – стверджувальний (без «думає», «вважає», «на думку експерта» тощо); порядок слів – від найважливіших, і щоб новини мали якусь цінність, у заголовку міститься те, що не всі ще сказали («Двері Євросоюзу залишаються

Відчиненими»), щоб зацікавити читача, багато заголовків у питальній формі («Як заробити на освіті?», «Чи допоможе ЮНЕСКО «непроханому гостеві»?»). Здебільшого заголовок доповнюється підзаголовком, що детально розкриває основну ідею коментованого матеріалу (заголовок: «Як заробити на освіті?», підзаголовок: «За радянських часів в Україні навчалися близько чверті всіх іноземних студентів, які приїжджали здобувати освіту до колишнього СРСР»).

Іншою стилістичною ознакою коментаря як наскрізного жанру аналізованого журналу є трактування іншомовних слів: редактори підбирають український відповідник без значної втрати значення («візит – відвідини», «кредит – позика»). Чому це явище відзначається нами як особливе? Саме тому, що поряд з україномовним матеріалом є англійська версія, яка, як зазначає редакція, може містити розбіжності, викликані специфікою читацької аудиторії, і, здавалось би, іншомовна термінологія як ніколи доречна й може бути зрозумілою.

4. Структура, композиція твору. Слід зазначити, що в двомовному журналі “The UKRAINIAN” дотримано класичної композиції коментаря. Але доцільно тут, на нашу думку, проілюструвати технологію створення коментарів, яку нам довелося простежити у дослідженні:

- викривається першоджерело, яке коментується, або подія, що спричинила зацікавленість у суспільстві, при чому матеріал дійсно актуальний і висвітлюється з позитивного боку;

- якщо провідна думка першоджерела повністю розкриває для читача причину, з якої фахівець коментує, то додаткової інформації автор не пише. В іншому випадку автор сам створює вступний абзац;

- думка експерта часто переривається іншим текстом, його коментарі можуть зустрічатися в різних частинах статті;

- завершується журналістський твір висновком, здебільшого позитивним стверджувальним або риторичним (стаття «Пригоди у вітчизняному прокаті» закінчується: «Може, не такі вже й далекі часи, коли за 15 кілометрів від оселі кожного українця працюватиме пункт прокату автомобілів?»);

- використовуються прийоми: розробка взаємозв'язків між вихідними фактами й тими, що коментуються (наприклад, обговорення передісторії події), порівняння фактів, розробка аналогій, наприклад з прецедентами, інтерпретація тексту (роз'яснення документів доступною для читача мовою).

Такі ознаки вільного коментаря спричиняють переважно подібну для кожного твору будову. Тут основний текст поділений на тематичні озаглавлені елементи («Іран та Китай попереду», «Імідж держави та економічний зиск», «Сто тисяч за інженера»). Це пояснюється тим, що факти можуть мати характер визначення, розкриття нового поняття, тому досить складно провести межу між фактом і вже аналізом сказаного. Фактура піддається критиці з боку автора, він розставляє акценти, формує свої положення, свої тези («Залучення іноземців до здобуття освіти в українських вузах має стати одним із найважливіших пріоритетів для нашої країни»). Важливо, що як позатекстовий елемент виноситься наскрізна тема «В Україні навчаються іноземні громадяни зі 130 країн світу», котра зазвичай розміщена праворуч від основного тексту.

Ще одним структурним елементом коментарів є програми на майбутнє, які часто реалізуються через цитати впливових осіб.

Отже, проаналізований коментар є доказовим міркуванням з приводу якось одного основного питання. Це зумовлено змістом, функціями, предметом жанру. У ході роздумів коментована нова подія пов'язується з більш широкими загальними процесами, ситуаціями і завданнями, як правило, вже відомими аудиторії. Таким чином, здійснюються інтерпретація нових явищ, їх пояснення, оцінка, виноситься логічний висновок.

Коментар як античний жанр був і залишається високооперативним жанром, що відображає щоденні події, інколи навіть випереджаючи їх. Тобто він може бути превентивним, таким, що передбачає події, готуючи суспільство до їх неминучості. Коментар, що попереджує подію, найчастіше присвячений проясненню ситуації, що вже склалася. Це одна з дієвих форм оперативного коментування [7].

Такі функції виконує коментар, який спрямовує увагу аудиторії на важливі нові факти, які виходять на перший план громадського життя, зіставляє подію, що коментується з іншими аналогічними, обґрунтовує, як правило, за допомогою прикладів, необхідні способи поведінки або рішення завдань. Але також коментар, як і раніше, залишається важливим структурним елементом у багатьох інформаційних та аналітичних жанрах у вигляді цитованих висловів чужої думки або у формах авторської інтерпретації предмета відображення, у вигляді завершальної думки, висновку, який є вичерпним і читач не мусить самостійно його вигадувати. Причому факт служить причиною розмови з читачами, а точкою опори є міркування з приводу цього факту, тобто увага аудиторії спрямовується на важливі нові факти, на їх оцінку за допомогою прикладів або варіантів дій. Коментар поклика-

ний авторськими не нейтральними поясненнями, оцінками та оперативними, короткими тлумаченнями або глибоким аналізом розкрити значення найактуальнішої події сучасності.

Редакторів варто звертати увагу на мову обговорення, яка є емотивною – автор орієнтується на відгук аудиторії. І тут важливо, щоб аналіз не підмінявся версією оцінки, бо небезпека помилок досить велика, але ця природна вразливість коментаря обертається і його гідністю – стежити за рухом думки публіциста завжди цікаво. Цілісність тексту забезпечується цілісністю особистості автора і його позицією [2]. У коментарі журналіст може органічно вводити думки компетентних людей. Нерідко він просить прокоментувати подію чи явище фахівців, політиків, учених. Але все ж коментар, звичайно, невеликий за обсягом, діловитий за стилем [4]. Тобто, формується на основі слідів події, яка є вже відомою аудиторії з оперативного інформаційного повідомлення, тлумачення цієї події відбувається на канві відомих фактів, загальних думок, оцінок, припущень, які пояснює авторитетна для аудиторії людина. Адаже коментар дає можливість завжди повернутись до нього, додумати, зіставити почуті факти самотужки з тими, які постають як факт з коментованих матеріалів.

Починаючи опрацьовувати коментар як жанр, редактор має також виходити з мети його підготовки, що полягає, як видно з дослідження, у висвітленні цілісної картини проблемної ситуації з обов'язковим визначенням труднощів і проблем розвитку в цій галузі та висуненням пропозицій щодо можливих шляхів їх вирішення. Перевірити: чи достатньо відповідає цей коментар інформаційним потребам споживача, який семантичний зміст, що виражений у назві і в тексті, цільове призначення й адресність, характер інформації, чи автор є авторитетним або чи містить коментар думки експертів.

IV. Висновки

Отже, редакторів доводиться звертати увагу на те, наскільки глибоко розкривається в коментарі сутність явищ, оцінювати ступінь проникнення в глибину фактів, у їх деталі і тут основним критерієм оцінювання залишається достовірність. Однак, зауважимо, що в аналітиці є два підходи до достовірності: це дійсність і точність вихідної інформації, істинність суджень, концепцій, які містяться в документах, що опрацьовуються, з іншого – доказовість умовиводів, висновків, які робить автор аналітичного матеріалу.

Коментар як жанр потребує наукового обґрунтування, а для його опрацювання редактор мусить володіти певними знаннями інформаційно-аналітичної роботи, бути об'єктивним у тематичному збалансуванні інформації в окремому виданні, практично застосовувати теоретико-методологічні основи редакторського фаху. Суть його роботи зводиться до оцінювання зовнішніх і внутрішніх характеристик інформаційного продукту – коментаря: зовнішні – адресність інформації, надійність наданих даних (термін їх актуалізації, достовірність джерел інформації), багатоаспектність огляду теми, опримальний обсяг інформації, чіткий шрифт, якісне зображення, доступний інтерфейс; внутрішні – аналіз фактичного матеріалу, структури твору, стилю викладу матеріалу, тексту.

Проаналізований матеріал журналу "The UKRAINIAN" може бути базою для подальших досліджень особливостей коментаря як популярного жанру сучасної публіцистики, зокрема стилістичних та композиційних, а також служити методичною основою для роботи редактора з коментарем.

Список використаної літератури

1. Дуб О. Коментар до коментарю [Електронний ресурс] / О. Дуб // Медіакритика. - № 2. – 2008. – Режим доступу: <https://www.mediakrytyka.info/drukovani/02/komentar-do-komentaryu.html>
2. Василенко М. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі / М. Василенко. – К. : КНУ імені Тараса Шевченка, 2006. – 160 с.
3. Ворошилов В. Журналістика : учеб. / В. Ворошилов. – 4-у изд. – СПб. : Гос. ун-т. факультет журналістики : Издательство Михайлова В.А., 2002. – 656 с.
4. Здоровега В. Теорія і методики журналістської творчості / В. Здоровега. – Л. : ПАІС, 2004. – 268 с.
5. Марков А. Комунікаційні аспекти в зв'язках з громадськістю / А. Марков. – СПб. : «Золота книга», 2008
6. Михайлин Л. Основи журналістики / Л. Михайлин. – К., 2011. – С. 496.
7. Тертичний О. Аналітична журналістика: пізнавально-психологічний підхід / О. Тертичний. – М., 1998.
8. Тертичний О. Жанри періодичної преси / О. Тертичний. – М., 2000. – С. 122.
Стаття надійшла до редакції 20.10.2012

Марків А. Т. Коментарій в редакторській проработке (на матеріалах двуязычного журналу "The UKRAINIAN")

В статье освещается технология создания современного комментария, обобщается теоретическое знание относительно признаков его как аналитического жанра, а также

анализируется специфика свободного комментария как основной формы выражения информации в двуязычном журнале "The UKRAINIAN".

Ключевые слова: комментарий, виды и признаки комментария, комментирование, аналитический жанр, автор, редактор, журнал "The UKRAINIAN".

Markiv O. A comment is in editorial working (on materials of bilingual magazine "The UKRAINIAN")

Technology of modern comment creation is examined in the article, theoretical knowledge is summarized as an analytical genre, and also the specifics of free comment is analysed as a basic form of information expression in the bilingual magazine "The UKRAINIAN".

Key words: comment, kinds and signs of comment, commentations, analytical genre, author, editor, magazine of "The UKRAINIAN".

Стаття відтворена за друкованим оригіналом